

مسابقات مهارت حرفه‌ای، ابزاری برای توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای

علی توکلی گلپایگانی*

عباس کریمی**

محمود سلیمی***

چکیده

سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور، هر ساله مسابقات ملی مهارت را با هدف تلاش برای تقویت روحیه خودباوری در جوانان، ایجاد خلاقیت و نوآوری در ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، فرهنگ‌سازی و ایجاد بستری مناسب برای رقابت سالم و توسعه کارآفرینی، ایجاد انگیزه در نیروی کار، ارائه فرصتی برای نمایش توانمندی و شایستگی جوانان، ایجاد سازوکارهای لازم برای بالابردن مهارت‌های ملی در سطح بین‌المللی و برقراری تعامل بین نیروی کار و محیط دنیای واقعی کار برگزار می‌کند. در این مقاله ضمن معرفی مسابقات ملی مهارت ایران و مسابقات جهانی مهارت ویژه جوانان و مرور ادبیات مربوطه، به بررسی تحول مسابقات مهارت حرفه‌ای به عنوان ابزاری مهم برای توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و تشریح مزایا و انتقادات وارده به آن پرداخته شده است. این مقاله، از نوع مروری و از نظر هدف کاربردی است. از روش کتابخانه‌ای- اسنادی به ویژه مستندات دفتر مسابقات ملی مهارت ایران و دبیرخانه مسابقات جهانی استفاده شده است. نتایج بررسی و تجربه نویسندگان نشان می‌دهد که نقش مسابقات در توسعه و ترویج آموزش‌های فنی و حرفه‌ای غیر قابل انکار است. در پایان، نویسندگان پیشنهاداتی برای ادامه روند رو به رشد این مسابقات ارائه داده‌اند.

واژگان کلیدی: مسابقات ملی مهارت، مسابقات جهانی مهارت، توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.

*استادیار پژوهشگاه استاندارد و نماینده فنی ایران در مسابقات جهانی مهارت، Email: atavakoli@standard.ac.ir

**مدیر گروه آموزشی علوم تربیتی و کارآفرینی مرکز تربیت مربی و پژوهش‌های فنی و حرفه‌ای.

***مدرس کارآفرینی مرکز تربیت مربی و پژوهش‌های فنی و حرفه‌ای.

دریافت مقاله: ۹۲/۰۷/۱۲ تصویب نهایی: ۹۲/۰۸/۲۵

مقدمه

مسابقات مهارت حرفه‌ای همیشه نقش کلیدی در ایجاد و توسعه تخصص و مهارت‌های عالی ایفا کرده‌اند؛ به طوری که محققان معتقدند، دست یافتن به مهارت‌های عالی به عنوان کلید موفقیت اقتصادی از طریق مسابقات مهارت امکان‌پذیر است (کیسلس؛ ۱۹۹۶). شرکت در مسابقات، فرد را به تلاش برای بهبود و ارتقای مستمر مهارت - مهارت‌های فیزیکی و فکری - خود ترغیب می‌کند. در اغلب اوقات، عملکرد عالی مستلزم هر دو نوع مهارت مذکور است. در ایران نیز سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای، مسابقات ملی مهارت را به عنوان ابزاری برای توسعه آموزش‌های حرفه‌ای معرفی کرده است.

سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور وابسته به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در سال ۱۳۵۹ از ادغام سه واحد آموزشی "اداره کل تعلیمات حرفه‌ای وزارت کار و امور اجتماعی"، "مرکز تعلیمات حرفه‌ای صندوق کارآموزی" و "کانون کارآموزی" با نام "سازمان آموزش فنی و نیروی انسانی" تشکیل شد و در سال ۱۳۶۰ به "سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور" تغییر نام داد (پرنده و همکاران، ۱۳۹۱-الف). مأموریت اصلی این سازمان آموزش، پژوهش، تولید استانداردهای آموزشی و ارزشیابی مهارت نیروی کار کشور است. از این رو، دفتر مسابقات ملی و بین‌المللی سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور متولی ساماندهی و برگزاری سالانه مسابقات ملی مهارت و حضور در رقابت‌های جهانی به طور دو سالانه است.

جوانان، کارشناس و مربیان موفق مسابقات در زمینه تخصصی خود به عنوان یک الگوی الهام‌بخش در محیط کار و دیگر زمینه‌های زندگی شغلی مطرح شده‌اند. در نتیجه، تمامی بخش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از عملکرد خوب آنان بهره برده و راه موفقیت را در پیش گرفته است.

امروزه مسابقات مهارت حرفه‌ای به یک ابزار مهم برای توسعه تبدیل شده و در دل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای جایگاهی مستحکم برای خود باز کرده است. سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی در زمینه سازماندهی مسابقات مهارت حرفه‌ای، آماده سازی جوانان و بالابردن کیفیت و جذابیت آموزش‌های حرفه‌ای انجام گرفته است. بنابراین، در ادامه ضمن معرفی مسابقات ملی مهارت ایران و مسابقات جهانی مهارت ویژه جوانان و مرور ادبیات مربوطه، به بررسی تحول مسابقات مهارت حرفه‌ای به

عنوان ابزاری مهم برای توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و تشریح مزایا و انتقادات وارده به آن پرداخته‌ایم؛ به عبارتی، نویسندگان در این پژوهش برآنند تا به این پرسش اصلی پاسخ ارائه دهند: آیا مسابقات مهارت حرفه‌ای با همه مزایا و معایب به توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کمک می‌کند؟

پیشینه

مروری بر ادبیات مربوطه

اهمیت مسابقات مهارت فراتر از ارتقاء آموزش‌های مهارتی در سراسر کشور است، به طوری که سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان متقاعد شده‌اند که برگزاری مسابقات مهارت در سطح محلی (شهرستانی)، منطقه‌ای (استانی) و کشوری، روشی اثربخش برای ارتقای، علاقه‌مند و درگیر ساختن جوانان و از آن مهم‌تر والدین آنان به آموزش‌های مهارتی است (کیسلس؛ ۱۹۹۶). (ویلسون، ۲۰۰۰) رشد مسابقات مهارت حرفه‌ای را نشان‌دهنده علاقه عموم به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و محبوبیت شدید آن در شرکت‌ها، مدارس، مراکز، و دانشکده‌ها در سطح استانی، ملی و بین‌المللی می‌داند و موارد مختلفی از این مسابقات را مشابه با بازی‌های المپیک (ورزشی) می‌داند و در مقاله خود به شعار بازی‌های المپیک ("سریع‌تر"، "بالاتر"، "قوی‌تر")، محور چهارمی با عنوان "ماهرتر" نیز می‌افزاید. وی به علاوه معتقد است مسابقات مهارت جهانی نقش حیاتی در حمایت از توسعه مهارت‌های حرفه‌ای دارند. به علاوه، پژوهشگران، مسابقات جهانی مهارت حرفه‌ای را برای کلیه کشورهای عضو فرصتی ارزشمند برای رقابت در سطح بین‌المللی و محک‌زنی خود در مقابل بهترین مهارت‌های دنیا می‌دانند (کراس، ۱۹۹۹). دیوید هوئی (هوئی، ۳، ۲۰۰۹) از مدیران ارشد دبیرخانه مسابقات جهانی در "رساله بین‌المللی آموزش برای تغییر دنیای کار" فصل مربوط به مسابقات مهارت جهانی می‌نویسد: "مسابقات جهانی مهارت، وسیله‌ای برای رسیدن به اهدافی همچون بالا بردن استانداردهای آموزش‌های حرفه‌ای و مهارتی و تشویق جوانان به مهارت‌آموزی است. از طرف دیگر، این مسابقات، وسیله‌ای منحصر به فرد برای تبادل و مقایسه استانداردهای شایستگی در سطح جهانی در زمینه‌های صنعتی و خدماتی برای اقتصاد جهانی است. رشد رو به جلو این مسابقات نشان‌دهنده این است که هم مهارت‌های

1. Wilson
2. Crace
3. Hoey

ستی و دستی و هم مشاغل چندمهارتی و دارای فنآوری جدیدتر، سهمی مهم در رفاه و خوب زیستن اقتصادی و اجتماعی مردم سراسر دنیا دارند."

گروه دیگری از محققان به بررسی ویژگی، صفات و رفتارهای مسابقه‌دهندگان و برندگان مسابقات در سطح کشور خود یا بین‌المللی پرداخته‌اند. (لین^۱ و همکاران، ۲۰۰۳) تحقیقی با عنوان "تحلیل صفات شخصیتی رقابت‌کنندگان مسابقات ملی مهارت" در کشور تایوان انجام دادند که در آن با استفاده از پرسشنامه استاندارد، ۵ ویژگی بزرگ شخصیتی (برون‌گرایی، وجدان‌گرایی، توافق، گشودگی یا خردورزی، و ثبات هیجانی) را بین ۳۵۶ نفر از نفرات برتر مسابقات ملی مهارت (شرکت‌کننده در آموزش‌های مهارتی) و کسانی که در آموزش‌های مهارتی شرکت نکرده‌اند، سنجیده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که وجود صفات شخصیتی در گروه برگزیدگان مسابقات و شرکت‌کننده در آموزش‌های مهارتی به‌طور چشمگیری بیشتر از گروه دوم (کسانی که در آموزش‌های مهارتی شرکت نکرده‌اند) است. در پژوهشی دیگر لی و همکارانش صفات و ویژگی‌های برندگان مسابقات ملی مهارت تایوان را شناسایی کرده‌اند.

در پژوهش دیگری که به بررسی ویژگی‌های هشت نفر از شرکت‌کنندگان موفق (منظور از موفق، کسب رتبه اول کشوری و دریافت حداقل دیپلم افتخار در مسابقات جهانی است) فنلاندی شرکت‌کننده در مسابقات جهانی ۲۰۰۵ فنلاند (۴ نفر) و ۲۰۰۷ ژاپن (۴ نفر) پرداخته و داده‌ها به شیوه مصاحبه از این ۸ نفر، والدین و مربیانشان (۳۰ نفر) گردآوری شده است. نتایج نشان از ویژگی‌های "درون‌اندیشی"، "داشتن اراده قوی"، "مهارت‌های شناختی"، "انگیزه بالا"، و "مهارت‌های اجتماعی" در این افراد است. از این مهم‌تر اینکه این افراد موفق به نقش انکارناپذیر مؤسسه یا مرکز آموزشی و مربی خود در کلیه مراحل توسعه مهارت تأکید داشته‌اند (نوکلانین^۲ و روھوتی^۳، ۲۰۰۹). در تحقیقی که با همکاری "دفتر مسابقات ملی و جهانی مهارت بریتانیا" انجام شده است و به بررسی و مطالعه ۱۲۴ جوان برگزیده مسابقات ملی بریتانیا، شرکت‌کننده در اردوی انتخابی مسابقات جهانی ۲۰۰۹ کانادا و ۲۰۱۱ انگلستان پرداخته شده است. محققان مسابقات را عاملی برای فراهم آوردن میدانی برای محک زدن افراد با عملکردهای بالا و ارزیابی مهارت‌های عالی حرفه‌ای و به علاوه آن را فرصتی برای درک بهتر عوامل مؤثر بر توسعه مهارت‌های فنی و حرفه‌ای در سطح استانداردهای

1. Lin
2. Nokelainen
3. Ruohotie

عالی می‌دانند. نتایج تحلیل نشان می‌دهد که محیط یادگیری و پشتیبانی از جوانان از سوی شرکت و مؤسسات حامی همراه با انجام وظایف تخصصی به توسعه مهارت‌های عالی (تعالی) می‌انجامد (جیمز^۱ و هولمز^۲، ۲۰۱۲).

مسابقات ملی مهارت در ایران

مسابقات ملی مهارت به عبارتی مسابقات قهرمانی جوانان ایران در حوزه مهارت‌های حرفه‌ای است. این مسابقات، نقطه پیوند اصلی بین دنیای واقعی کار، مؤسسات آموزش فنی و حرفه‌ای و فراگیران جوان به شمار می‌رود و مهارت‌های عملی آنان را به نمایش می‌گذارد. تنها محدودیت موجود برای شرکت در این مسابقات شرایط سنی رقابت کنندگان است که سن آنان بایستی کمتر از بیست و دو سال باشد. هر سال بین برگزیدگان مرحله شهرستانی و استانی، مسابقات کشوری برگزار می‌شود. در مرحله شهرستانی، ارزیابی به صورت آزمون کتبی، مرحله استانی به صورت ترکیب آزمون کتبی و عملی (پروژه) و مرحله کشوری در قالب پروژه‌های آزمون و مطابق با استانداردهای مسابقات بین‌المللی مهارت انجام می‌گیرد. برای اولین بار، مسابقات مهارت فنی بین کارگران ماهر و متخصص جوان به کوشش وزارت کار و امور اجتماعی در ۱۲ رشته با ۵۰۰ شرکت‌کننده در سال ۱۳۵۰ برگزار شد (توکلی و عمرانی، ۱۳۹۱). اساسنامه کمیته ملی مسابقات مهارت فنی در خرداد ماه ۱۳۵۰ تهیه و تصویب و سپس این مسابقات تا سال ۱۳۵۷ همه‌ساله برگزار شد. پس از انقلاب اسلامی نیز این مسابقات از سال ۱۳۷۹ تاکنون در طی سیزده دوره برگزار شده است (پرند و همکاران، ۱۳۹۱-ب).

دفتر مسابقات ملی و بین‌المللی با هدف فراهم کردن بستر مناسب برای رقابت سالم در حوزه مهارت، ارزیابی نظام مهارتی کشور و عملکرد آن به ویژه در قشر جوان کشور، ارتقاء منزلت و آگاهی عموم از آموزش‌ها و مهارت‌های حرفه‌ای در جامعه، بهبود دستاوردهای یادگیری آموزش‌های حرفه‌ای و بالابردن اشتیاق جوانان به بهبود مستمر مهارت‌های حرفه‌ای خود و همچنین ایجاد نگرش کسب و کارانه در آن‌ها به عنوان یکی از مدیریت‌های تحت معاونت پژوهش و برنامه‌ریزی سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور به پیشبرد فعالیت‌های خود می‌پردازد. این دفتر برای دستیابی به اهداف فوق فعالیت‌هایی انجام داده و می‌دهد:

1. James
2. Holmes

- نظارت بر وضعیت آموزش‌های حرفه‌ای و کمک به ارتقای منزلت مهارت‌های شغلی در جامعه و هدایت و ارائه اقدامات و طرح‌های نوآورانه در این زمینه،
- دریافت مجوزهای رسمی - حقوقی و انجام رایزنی‌های حقوقی در جهت سازماندهی مسابقات ملی مهارت به صورت سالانه،
- اعزام تیم ملی مهارت ایران به مسابقات جهانی مهارت و حمایت از این جوانان در خصوص آماده سازی و شرکت موفق در مسابقات جهانی،
- اعطای جوایز و هدایا به برگزیدگان و حمایت از این جوانان تحت عنوان نخبگان مهارتی،
- انجام فعالیت‌های اطلاع‌رسانی و نشر در زمینه مهارت و اشاعه فرهنگ مهارت و مهارت‌آموزی در کشور (دفتر مسابقات ملی مهارت).

مرکز تربیت مربی و پژوهش‌های فنی و حرفه‌ای نیز به‌عنوان همکار اصلی این دفتر در راستای دستیابی به اهداف مسابقات و انجام فعالیت‌های بین‌المللی نقش چشمگیری در اجرای این مسابقات و برگزاری اردوهای مسابقات جهانی ایفا می‌کند. وظیفه اصلی این مرکز، تربیت مربیان و ارتقا در مهارت‌های فنی و حرفه‌ای از طریق آموزش و پژوهش است. به نوعی، فعالیت‌های این مرکز بخشی از سیستم تضمین کیفیت مسابقات ملی مهارت است. مهم‌ترین زمینه‌های فعالیت این مرکز عبارت‌اند از: تربیت و هدایت متخصصان مسابقات مهارت، هدایت و ترویج فعالیت‌های ممتاز در حوزه مهارت با هدف ارتقای تعالی، برگزاری اردوهای آمادگی مسابقات جهانی، همکاری با دیگر کشورها و سازمان‌های بین‌المللی در حوزه آموزش‌های مهارتی، تحقیق و توسعه در جهت حمایت از تعالی در مهارت‌های حرفه‌ای (سایت رسمی مرکز تربیت مربی و پژوهش‌های فنی و حرفه‌ای، ۱۳۹۲).

دهه اخیر، جزو دوران موفقیت مسابقات مهارت حرفه‌ای جوانان ایران محسوب می‌شود. شرکت همه‌جانبه استان‌ها در مسابقات ملی و جهش خیره‌کننده ایران در مسابقات جهانی لندن ۲۰۱۱ و لایپزیک ۲۰۱۳ از این جمله است. در حال حاضر، مسابقات در سه مرحله شهرستانی، استانی و کشوری به‌عنوان یک پدیده مهم سال در راستای توسعه و اشاعه آخرین دستاوردهای آموزش حرفه‌ای برگزار می‌شود که ارائه‌دهنده اطلاعات و تجربیات مناسبی برای جوانان است. جدول (۱) نشان‌دهنده تعداد شرکت‌کنندگان در مرحله استانی به تفکیک سیزده دوره است.

جدول (۱) تعداد شرکت‌کنندگان در مرحله استانی
(منبع: دفتر مسابقات ملی مهارت، ۱۳۹۲)

تعداد (مرحله استانی)	سال برگزاری	دوره	تعداد (مرحله استانی)	سال برگزاری	دوره
۱۳۴۴۳	۱۳۸۶	هشتم	۵۱۶۲	۱۳۷۹	اول
۲۲۲۸	۱۳۸۷	نهم	۱۴۵۹۹	۱۳۸۰	دوم
۳۴۶۸	۱۳۸۸	دهم	۲۴۱۵۴	۱۳۸۱	سوم
۳۴۹۰	۱۳۸۹	یازدهم	۱۰۷۰۰	۱۳۸۲	چهارم
۳۳۹۸	۱۳۹۰	دوازدهم	۳۸۰۰	۱۳۸۳	پنجم
۸۵۶۵	۱۳۹۱	سیزدهم	۱۰۵۰۰	۱۳۸۴	ششم
-	-	-	۱۲۱۳۱	۱۳۸۵	هفتم

در جدول (۲) خلاصه‌ای از سیزده دوره مسابقات ملی (پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی) از نظر تعداد رشته و نفر و به تفکیک جنسیت آورده شده است:

جدول (۲) خلاصه سیزده دوره مسابقات ملی مهارت
(منبع: دفتر مسابقات ملی مهارت، ۱۳۹۲)

تعداد نفرات		تعداد رشته / مهارت	سال برگزاری (شمسی)	دوره
پسر	دختر			
۲۵۸	۱۱۱	۳۵	۱۳۷۹	اول
۴۱۴	۱۸۴	۵۲	۱۳۸۰	دوم
۵۸۵	۲۳۴	۵۴	۱۳۸۱	سوم
۳۰۹	۳۶	۲۰	۱۳۸۲	چهارم
۳۵۳	۵۸	۲۰	۱۳۸۳	پنجم
۳۶۰	۵۳	۲۰	۱۳۸۴	ششم
۴۱۳	۶۸	۲۳	۱۳۸۵	هفتم
۴۴۹	۱۰۲	۲۵	۱۳۸۶	هشتم
۴۰۰	۹۵	۲۶	۱۳۸۷	نهم
۴۶۰	۸۰	۲۸	۱۳۸۸	دهم
۴۳۶	۶۵	۲۷	۱۳۸۹	یازدهم
۴۳۴	۵۷	۲۶	۱۳۹۰	دوازدهم
۵۵۳	۸۹	۲۹	۱۳۹۱	سیزدهم

در کنار مسابقات رسمی، یک سری مسابقات آزمایشی و نمایشگاه‌های تخصصی و مهارتی نیز ارائه می‌شود. این مسابقات بزرگ‌ترین پدیده در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در سطح کشور به‌شمار می‌رود و از نظر قانونی، حق سازماندهی و اجرای آن بر عهده سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور است.

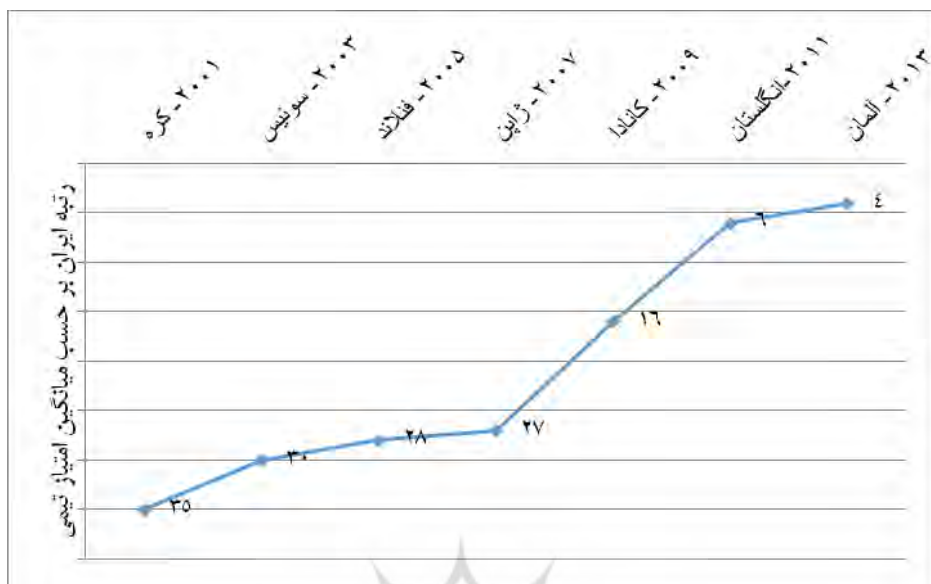
مسابقات جهانی مهارت

رقابت جوانان ماهر دارای سن کمتر از ۲۳ سال در قالب مسابقات جهانی مهارت تجلی پیدا می‌کند. به عبارتی، این مسابقات، المپیاد جوانان جهان در حوزه مهارت‌های حرفه‌ای است. سازمان جهانی مهارت که قبلاً با عنوان "سازمان بین‌المللی آموزش‌های حرفه‌ای" معروف بود، متولی برگزاری این مسابقات است که این مسابقات تحت عنوان "مسابقات بین‌المللی آموزش‌های حرفه‌ای" برگزار می‌شد. تاکنون مسابقات بین‌المللی مهارت در ۴۲ دوره که اولین دوره آن سال ۱۹۵۰ در مادرید اسپانیا و چهل و دومین دوره آن سال ۲۰۱۳ در لایپزیک آلمان برگزار شده است (دبیرخانه مسابقات جهانی مهارت، ۲۰۱۳). در حال حاضر، تیم ملی مهارت ایران قوی‌ترین تیم منطقه و یکی از تیم‌های مطرح جهان در این حوزه است. ایران برای نخستین بار با ۸ رقابت‌کننده در سال ۱۹۷۵ میلادی (۱۳۵۴ هجری شمسی) در بیست و دومین دوره مسابقات جهانی مهارت که به میزبانی اسپانیا برگزار شد، شرکت کرد. این حضور در دو دوره بعدی در سال‌های ۱۹۷۷ هلند با ۱۰ رقابت‌کننده و ۱۹۷۸ کره جنوبی با ۱۳ رقابت‌کننده ادامه یافت (پرند و همکاران، ۱۳۹۱-ب). پس از انقلاب اسلامی نیز با پیوستن مجدد کشورمان در سال ۲۰۰۰ به سازمان جهانی مهارت، جوانان ایرانی در کلیه مسابقات ۲۰۰۱ کره جنوبی، ۲۰۰۳ سوئیس، ۲۰۰۵ فنلاند، ۲۰۰۷ کانادا، ۲۰۰۹ ژاپن، ۲۰۱۱ انگلستان و ۲۰۱۳ آلمان شرکت کردند. جدول (۳) سابقه ده بار حضور ایران در مسابقات جهانی مهارت و نمودار ۱ روند صعودی رتبه ایران در این مسابقات را از نظر میانگین نمره تیمی نشان می‌دهد.

مسابقات مهارت حرفه‌ای، ابزاری... ۱۵

جدول (۳) سابقه ۱۰ بار حضور تیم ملی مهارت جمهوری اسلامی ایران در مسابقات جهانی مهارت (منبع دفتر مسابقات ملی، ۱۳۹۲ و دبیرخانه مسابقات جهانی، ۲۰۱۳)

ردیف	دوره	سال (میلادی) و محل مسابقات	تعداد کل کشورها	تعداد کل مسابقه دهندگان	تعداد کل رشته / مهارت	تعداد جوانان ایرانی	نتایج تیم ایران
۱	۲۲	۱۹۷۵ اسپانیا	۱۷	۲۹۴	۳۱	۸	یک دیپلم افتخار
۲	۲۳	۱۹۷۷ هلند	۱۶	۲۹۰	۳۰	۱۰	-
۳	۲۴	۱۹۷۸ کره	۱۷	۲۸۰	۳۲	۱۳	-
۴	۳۶	۲۰۰۱ کره	۳۵	۵۵۰	۴۰	۱۶	-
۵	۳۷	۲۰۰۳ سوئیس	۳۶	۶۱۸	۴۵	۶	یک دیپلم افتخار
۶	۳۸	۲۰۰۵ فنلاند	۳۸	۶۰۹	۳۹	۱۵	۴ دیپلم افتخار
۷	۳۹	۲۰۰۷ ژاپن	۴۶	۸۱۲	۴۷	۱۵	یک مدال برنز و ۳ دیپلم افتخار
۸	۴۰	۲۰۰۹ کانادا	۴۷	۸۵۰	۴۵	۱۲	یک مدال نقره و ۵ دیپلم افتخار
۹	۴۱	۲۰۱۱ انگلستان	۵۱	۹۳۱	۴۶	۱۰	یک مدال برنز و ۵ دیپلم افتخار
۱۰	۴۲	۲۰۱۳ آلمان	۵۷+	۱۰۰۰+	۴۷	۱۳	۲ مدال نقره، یک برنز و ۸ دیپلم افتخار

نمودار (۱) رتبه ایران در مسابقات جهانی بر حسب میانگین امتیاز تیمی

شرکت و آماده‌سازی برای این مسابقات به بین‌المللی شدن آموزش‌های فنی و حرفه‌ای غیررسمی و ارزیابی مهارت در مقیاس جهانی می‌انجامد. به علاوه، هدف این مسابقات پشتیبانی از شبکه وسیع فعالان و کارشناسان بین‌المللی مهارت و در کنار آن تبادل آراء است. سازمان جهانی مهارت مسئول سازماندهی این رقابت‌ها به صورت دو سال یکبار است.

تیم ایران در مسابقات جهانی از کارشناسان متخصصی تشکیل شده است که در طی مراحل مختلف انتخاب شده‌اند. این کارشناسان از طریق انتخاب در مسابقات ملی و یا معرفی از سوی مؤسسات آموزشی و شرکت‌ها شناسایی می‌شوند. علاوه بر رقابت کنندگان، هر تیم کارشناسانی را به عنوان داور و آزمونگر و افرادی را به عنوان تیم پشتیبانی به این مسابقات اعزام می‌کند.

مزایای مسابقات مهارت حرفه‌ای

مسابقات مهارت یکی از مهم‌ترین فرصت‌های نمایش توانمندی، شایستگی و استعداد جوانان کشور است که جلوه زیبای این رقابت در فضایی سالم که با تلاش و عشق به خدمت در هم آمیخته است، نمایان‌تر می‌شود (پرنده و همکاران، ۱۳۹۱، ب). اهداف

راهبردی ایران در مسابقات جهانی تنها به کسب مدال، شهرت و افتخار محدود نمی‌شود؛ البته جوانانی که در مسابقات عملکرد خوبی داشته باشند، شایسته تقدیر و تحسین هستند. این جوانان مهارت‌هایشان را به تمام دنیا ارائه می‌دهند. آنان نمونه‌های کاملی از آن چیزی هستند که با سخت‌کوشی و هدایت درست به دست آمده است. در حقیقت، مربیان، معلمان، سرپرستان کارگاه، کارشناسان و دیگر اعضای تیم پشتیبانی بایستی همیشه حداکثر سعی خود را برای موفقیت این جوانان بکار بندند. افزون بر این، توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از اهداف راهبردی در سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور است. بسیاری از کشورها جوانانی را به مسابقات جهانی اعزام می‌کنند که انتظار می‌رود مدال دریافت کنند. در این صورت، هدف از مسابقات ملی می‌تواند عامل انگیزشی برای رقابت‌های جهانی به شمار رود (ایرولا^۱، ۲۰۰۳). اما در ایران نگاه دیگری نیز وجود دارد. احساس می‌شود اعزام نماینده برای شرکت در یک مهارت خاص که قصد توسعه و ترویج آن در کشور را داریم از اعزام نماینده برای مهارتی که به مدال آوری وی امیدواریم، خیلی مهم‌تر است. بنابراین، موفقیت تیم ایران نباید بر اساس تعداد مدال و دیپلم‌های افتخار، بلکه باید بر اساس موفقیت کل تیم ارزیابی شود. نکته اصلی در این رویکرد (علاوه بر هدایت جوانان برای مسابقات) اطمینان از انتقال اطلاعات، تخصص و تجربه در مسیر عکس یعنی بهره‌برداری از مسابقات جهانی در زمینه توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشور است. مسابقات ملی مهارت ابزاری برای توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای غیررسمی است که تیم اعزامی به مسابقات جهانی از طریق سیستم هدایت انتخاب می‌شود. بنابراین، به نوعی حتی از جوانانی که به تیم ملی مهارت راه نیافته‌اند نیز حمایت می‌شود. هدف این است که این هدایت به تربیت جوانان دارای تخصص و صلاحیت حرفه‌ای عالی بینجامد، که بدین ترتیب، مسیر تعالی آنان در کسب مهارت‌های حرفه‌ای تداوم پیدا می‌کند.

ارتقای رزومه، توفیق فردی، اعتبار اجتماعی، تقویت اعتماد به نفس برای برگزیدگان و شناسایی کارفرمایان و شرکت‌های موفق از مزایای مسابقات مهارت در سطح ملی است (فیلیپس^۲، ۱۹۹۹). بنابراین، مسابقات ملی مهارت حرفه‌ای ضمن ارتقای آموزش حرفه‌ای درون فردی، نگرش به دنیای واقعی کار را تغییر می‌دهد. محبوبیت آموزش‌های حرفه‌ای در کشور در حال افزایش است. روز به روز بر تعداد جوانان با انگیزه‌ای که بعد از تکمیل آموزش‌های پایه وارد نظام آموزش فنی و حرفه‌ای می‌شوند،

1.Eerola
2.Phillips

افزوده می‌شود. آماده‌سازی و حضور در این مسابقات مسیر اصلی رشد تحصیلی جوانان را تعیین می‌کند که از طریق آن می‌توانند نقاط قوت فردی و اهداف توسعه شخصی خود را شناسایی کنند. به علاوه، این مسابقات برای آن‌ها نوعی راهنما و مشوق مناسب به شمار می‌رود. مسابقات مهارت حرفه‌ای، جوانان را به بهبود مستمر مهارت‌هایشان و در نهایت، پی‌گیری اهداف یادگیری مادام‌العمر وا می‌دارد. در این مسابقات، جوانان ضمن ارائه مهارت‌های خود به مقایسه آن با افراد هم سن و سال خود به‌عنوان متخصص در رشته مورد نظر می‌پردازند. مسابقات ملی مهارت علاوه بر این، به برآورده کردن اهداف آموزش‌های کارآفرینی نیز کمک می‌کند. مسیر رشد تحصیلی فردی و روش‌های مشاوره و هدایت به کار گرفته‌شده در چارچوب فعالیت‌های مسابقات را می‌توان به عنوان مزیتی در آموزش‌های حرفه‌ای استفاده کرد.

مهارت جوانان در این مسابقات بر اساس دنیای واقعی کار مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. مسابقات مهارت برای شرکت‌ها و سازمان‌ها نیز یک فرصت ویژه طبیعی قلمداد می‌شود تا خود را بشناسانند، در توسعه آموزش فنی و حرفه‌ای نقش ایفا کنند و از همه مهم‌تر مشکلات مربوط به به‌کارگیری نیروی کار و بهبود شایستگی کارکنان خود را حل کنند. با این حال، بهنگام آماده‌سازی برای مسابقات، قالب همکاری باید به سمت و سویی پیش برود که در نهایت به تعالی مهارت‌های حرفه‌ای بینجامد. از طرفی، این قبیل ارتباطات و همکاری‌ها می‌تواند هم برای کارکنان شرکت‌ها و هم برای افرادی که مطالعات حرفه‌ای انجام می‌دهند، مفید باشد. پروژه‌های آزمون تهیه‌شده در مسابقات ملی مهارت و ارزیابی مهارت‌های حرفه‌ای در کارگروه‌ها و کمیته‌های تخصصی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. این پروژه‌ها به جوانان امکان می‌دهد تا نسبت به تغییرات دنیای واقعی کار عکس‌العمل سریع نشان دهند. در نتیجه، مسابقات می‌تواند تأثیر مستقیم نیز بر تهیه برنامه درسی برای آموزش مهارت نیز داشته باشد. کلیه پروژه‌های آزمون و ارزیابی‌های مربوطه در بانک داده‌ها و سایت دفتر مسابقات ملی مهارت به صورت باز در دسترس افراد است تا بتوانند از آن‌ها به عنوان تمرین آموزشی و یا حتی تمرین برای مسابقات استفاده کنند. پروژه‌های آزمون مسابقات طوری دقیق طراحی شده‌اند که به خوبی می‌توان از آن‌ها در ارزیابی مهارت‌های عالی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای غیر رسمی استفاده کرد.

مسابقات مهارت حرفه‌ای باعث شناخت و جذابیت هرچه بیشتر و بالا رفتن منزلت آموزش‌های حرفه‌ای می‌شود. مسابقات ملی مهارت برای مؤسسات آموزشی فرصتی است تا آموزش‌های خود را بازاریابی و دستاوردهای یادگیری خود را با بقیه مؤسسات

مقایسه کنند. به علاوه، مسابقات به بالارفتن همکاری بین سازمانی و ایجاد شبکه بین مربیان و معلمان می‌انجامد. مطالعات نشان می‌دهد اکثر مربیان و کارشناسان شرکت کننده معتقدند این مسابقات مهم‌ترین فرصت برای شبکه‌سازی بین آنان به شمار می‌رود. سازماندهی درست مسابقات به جذابیت، بین‌المللی شدن و رسانه‌ای شدن آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کمک شایانی می‌کند و هر ساله بر تعداد مشارکت‌کنندگان جدید می‌افزاید که این امر در جدول (۲) مشهود است. به علاوه، مربیان و کارشناسان از این طریق شایستگی‌های تخصصی خود را بهبود می‌بخشند. سازماندهی درست مسابقات شامل تعداد زیادی از فعالیت‌های پشتیبانی است که به جوانان و رقابت‌کنندگان امکان می‌دهد مهارت‌های خود را در معرض دید قرار دهند. فعالیت‌های پشتیبانی عبارت‌اند از: تهیه بانک داده‌ها، آماده‌سازی سیستم سرمایه‌گذاری و گرمایش محل مسابقات، آماده‌سازی شبکه‌های تغذیه برق، نصب پلاکارد و تعیین محل‌های تبلیغات، اطلاع‌رسانی و راهنمایی بازدیدکنندگان، بازاریابی برای پیدا کردن حامیان مالی، پذیرایی و صرف غذا، کمک‌های اولیه و ایمنی، خدمات حمل و نقل، تولید فیلم و پخش تلویزیونی و... در خلال مسابقات عوامل اجرایی و پشتیبانی نیز با انجام این فعالیت‌ها در کار خود مهارت پیدا می‌کنند. علاوه بر این، اجرای گذر مهارت در قالب جشنواره و دعوت عموم به ویژه دانش‌آموزان و دانشجویان برای بازدید از این مسابقات از دیگر فعالیت‌های ترویجی این مسابقات است.

انتقادهای وارده به مسابقات مهارت

نویسندگان در طی برگزاری مسابقات ملی مهارت، شرکت در مسابقات جهانی و عضویت در کمیته‌های مسابقات با انتقاداتی نیز مواجه بوده‌اند. این دیدگاه‌های انتقادی دارای ارزش بالایی بوده و ارزشمند هستند؛ به ویژه وقتی سعی ما بهبود مستمر این فعالیت‌ها باشد. به طور کلی، انتقادهای زیر به این مسابقات وارد است:

▪ آیا مسابقات از نظر اخلاقی روش و سبک مناسبی در یادگیری به شمار می‌رود یا خیر؟

▪ آیا برگزاری مسابقات از نظر هزینه به صرفه و اقتصادی هست یا خیر؟

▪ آیا ارتقاء کارشناسان به عنوان یک محور اصلی در این مسابقات مدنظر قرار

گرفته است یا خیر؟

▪ آیا مسابقات توانسته است به درستی در جهت اشاعه و ارتقای اخلاق حرفه‌ای

گام بردارد یا خیر؟

- آیا دانشگاه‌ها، مدارس، و دیگر مؤسسات آموزشی به صورت فعال در این مسابقات درگیر شده‌اند یا خیر؟
 - آیا اصناف و صنایع به‌طور فعال در برگزاری، پشتیبانی و اطلاع‌رسانی این مسابقات مشارکت دارند یا خیر؟
 - آیا کارشناس مربیان شرکت‌کننده در مسابقات ملی و جهانی همه تمرکز خود را به رقابت‌کننده برگزیده معطوف کرده‌اند و کمک و هدایت آموزشی به دیگر جوانان راه نیافته به این مسابقات را فراموش کرده‌اند و به عبارتی، با افراط‌گری، هدف اصلی مسابقات یعنی ترویج فرهنگ مهارت‌آموزی و اشاعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را گم کرده‌اند یا خیر؟
- تأمل و تفکر در پاسخ دادن به سؤالات فوق به خوبی ما را در برگزاری مسابقات درست و صحیح برگزار کردن مسابقات کمک خواهد کرد. به علاوه، محققان و پژوهشگران می‌توانند از پرسش‌های فوق به عنوان یک موضوع پژوهشی در آینده استفاده ببرند و در طی تحقیق پاسخی علمی برای آن‌ها ارائه دهند.

روش

در این مقاله، با مرور ادبیات و مستندات دفتر مسابقات ملی مهارت ایران در سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور و دبیرخانه مسابقات جهانی مهارت، به بررسی تحول مسابقات مهارت حرفه‌ای به‌عنوان ابزاری مهم برای توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و تشریح مزایا و انتقادهای وارده به آن پرداخته شده است. این مقاله، از نوع مروری و از نظر هدف، کاربردی است. از روش کتابخانه‌ای - اسنادی برای گردآوری اطلاعات استفاده شده است. در این پژوهش، می‌خواهیم با مرور گزارش‌های مذکور و ادبیات مربوطه به پرسش اصلی زیر پاسخی ارائه دهیم: آیا مسابقات مهارت حرفه‌ای با همه مزایا و معایب به توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کمک می‌کند؟

نتیجه‌گیری

در این مقاله، بر آن بودیم تا ضمن معرفی خلاصه مسابقات ملی مهارت ایران و مسابقات جهانی مهارت ویژه جوانان، به بررسی تحول مسابقات مهارت حرفه‌ای به عنوان ابزاری مهم برای توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و تشریح مزایا و انتقادهای وارده به آن پردازیم. مسابقات روشی مناسب برای حمایت از کلیه جوانان - از جمله بااستعدادترین آن‌ها - است. شرکت در مسابقات و آماده شدن برای آن برای شخص

رقابت‌کننده یک مسیر رشد تحصیلی - شغلی مهم به شمار می‌رود که وی را به سمت تخصص و مهارت عالی حرفه‌ای سوق می‌دهد. با این حال، گرفتن تنها مدال در مسابقات نباید بیش از حد مورد تأکید قرار گیرد. بنابراین، شرکت در مسابقات شهرستانی و استانی بسیار مفید و کاربردی است؛ حتی اگر افراد به مسابقات کشوری راه پیدا نکنند. در هر صورت، هر فرد جوان در مسیر شغلی خود، برای مثال، یافتن کار، به نوعی با یک مسابقه روبه‌رو است.

تحقیقات در دیگر کشورها نشان می‌دهد، تقریباً تمامی مؤسسات آموزش فنی و حرفه‌ای به نوعی در مسابقات درگیرند. آن‌ها احساس می‌کنند مسابقات می‌تواند به میزان زیادی در تعیین مسیر شغلی جوانان در دنیای واقعی کار، جذابیت و بین‌المللی شدن آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کمک کند (ایرولا، ۲۰۰۳). بنابراین، مهم است که برای بهره‌برداری و دیده شدن فعالیت‌ها و مهارت‌های عالی حرفه‌ای در طی مسابقات روش‌های مناسبی را اتخاذ کنیم تا بتوان از مزایای آن در مطالعات و آموزش‌های حرفه‌ای به خوبی استفاده کرد. بررسی‌ها و تجربه نویسندگان نشان می‌دهد که از جوانان و دانش‌آموزان با استعداد نباید هرگز بت و مجسمه ساخت، اما باید راهنمایی و مشاوره مورد نیازشان را به آن‌ها ارائه داد. مسابقات مهارت حرفه‌ای یک مسیر رشد تحصیلی - شغلی نشاط‌بخش برای دستیابی به تخصص و مهارت عالی حرفه‌ای ارائه می‌دهد. به علاوه، مسابقات ابزاری مهم برای توسعه هستند و بر تعیین مسیر رشد تحصیلی - شغلی جوانان با استعداد تأثیر بیشتری دارند. اکنون مسابقات مهارت در اکثر کشورها از یک فعالیت انفرادی و سرگرم‌کننده محض به یک ابزار توسعه گروهی تبدیل شده است (ایرولا، ۲۰۰۳). راهبرد سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور بهتر است بر این باشد که با برگزاری مسابقات ملی و ایجاد شور و نشاط و انسجام ملی همچون ادوار قبلی تیمی قوی راهی مسابقات جهانی کند. پیشنهاد و توصیه نویسندگان، سرمایه‌گذاری بیشتر در مسابقات استانی و کشوری و حمایت همه‌جانبه سازمان‌ها، ارگان‌های دولتی و سیاست‌گذاران و به علاوه پشتیبانی اصناف و صنایع و مشارکت هرچه بیشتر در برگزاری بهتر و ارتقاء سطح تخصصی این مسابقات است.

منابع

- پرنده، ک؛ توکلی گلپایگانی، ع؛ عمرانی، ژ؛ راز، غ. (۱۳۹۱- ب). دوازدهمین مسابقات ملی مهارت، تهران، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.
- پرنده، ک؛ نیرومند، پ؛ حبیبی ینگجه، ع؛ توکلی گلپایگانی، ع؛ حاجلو، م؛ موسوی، س؛ رنجبر، م؛ طاهرپور، ع. (۱۳۹۱- الف). *سند راهبردی مهارت و فناوری سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور*، تهران، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.
- توکلی گلپایگانی، ع؛ عمرانی، ژ. (۱۳۹۱). *منشور سیزدهمین مسابقات ملی مهارت*، تهران، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.
- دبیرخانه مسابقات جهانی مهارت. (۲۰۱۳). سازمان بین‌المللی مهارت، قابل دسترسی در: <http://www.worldskills.org>
- دفتر مسابقات ملی مهارت. (۱۳۹۲). سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای، قابل دسترسی در: <http://skill.irantvto.ir>
- سایت رسمی مرکز تربیت مربی و پژوهش‌های فنی و حرفه‌ای. (۱۳۹۲). قابل دسترسی در: <http://www.tvto-itc.ir>
- Cassels, J. (1996) 'In my view', *Insight*, reprint, London, *DfEE*, 36, 1-4.
- Crace J., (1999), Leg-waxing for Britain", *The Guardian (Higher)*, Tuesday 23 November, P. 4.
- Eerola T., (2013), *Towards Vocational Top Expertise*, Hameenlinna, Finland, HAMK University of Applied Sciences.
- Hoey D., (2009), "How Do We Measure Up? Benchmarking the World Skills Competition", In, R. MacLean and D. Wilson (Eds.), *International Handbook of Education for the Changing the World of Work (pp. 2827- 2839)*, Springer Science + Business Media B.V. 2009.
- James S. and Holmes C., (2012), *Developing Vocational Excellence: Learning Environments within Work Environments*, SKOPE Research Paper No. 112 November 2012, SKOPE, University of Oxford.
- Lee D.L., Deng L.Y., Lin K.H., Jheng Y.S., Chen Y.H., Chao C.Y. and Huang J.Y., (2013), *Using Decision Tree Analysis for Personality to Decisions of the National Skills Competition Participants*, In, J.J. (Jong Hyuk) Park et al. (Eds.), *Information*

Technology Convergence, Lecture Notes in Electrical Engineering 253, *Springer Science + Business Media Dordrecht* 2013.

- Lin K.H., Jheng Y.S., Deng L.Y. and Huang J.Y., (2013), *The Analysis of the Participants' Personality for the Contestants of the National Skills Competition*, In, J.J. (Jong Hyuk) Park et al. (Eds.), *Information Technology Convergence, Lecture Notes in Electrical Engineering 253, Springer Science + Business Media Dordrecht* 2013.
- Nokelainen, P., & Ruohotie, P., (2009). *Characteristics that Typify Successful World Skills Competition Participants*”, Paper presented at American Educational Research Association annual meeting, San Diego, US.
- Phillips R., (1999), *Training on the job for the Skill Olympics*”, *Evening Standard*, Monday 8 November, pp. 4-6.
- Wilson J.P., (2000), *Citius. Altius. Fortius. Peritius: the Skill Olympics and skill competitions*”, *Industrial and Commercial Training*, Vol. 32, No. 6, 2000, pp. 201-208.

